

יבמות לז

משה שווערד

1. שערם מצויינים בהלכה

החכם מהוראתו אלא ע"י אחרים. ובהא דאמר דתשתרו אף תרבא, כתב בתוס' הרא"ש דנתכוין בזה לומר התרתם חליצתו לכהן, עתידים אתם מזה להתיר אף גרושה שהוא איסור דאורייתא. ובערוך לנר פירש עפ"י מה דאיתא בחולין (מט.) חלב שע"ג קבה, נהגו בו הכהנים היתר כו' ישמעאל כו', וסימניך ישמעאל כהנא מסייע כהני, וזהו דאמר ליה שריתו לאשת כהן בלי חליצה כדי שלא תיאסר לבעלה, הרי אתם מסייע כהני, א"כ תשתרו אף תרבא, כלומר החלב שע"ג הקבה. ולשון הרא"ש הנ"ל קשה, שכתב התרתם חליצתו לכהן, דמשמע אשה שחלצה, אדרבה הרי התיר אותה לכהן בלי חליצה, ואם כוונתו אשה שצריכה חליצה התיור, א"כ הו"ל למימר התרתם איסור יבמה לשוק לכהן.

א"ל שריתו, יהא רעוא דתשתרו אף תרבא. הא דלא רצה להאמין דברי רבינא שאמר דחזר רבא ממה שאמר מקודם, כתבנו במס' שבת (קלו:): שכבר נתחזק פסקו של רבא שאמר מקודם, וזהו ראייה לדברי הנודע ביהודה (מהד"ת סי' כט) דאם גדול בהוראה פסק על איזה דבר, אע"פ שאנו יודעים זה מת"ח אחד, כיון שנתקבלו דבריו הרי הוא כמו שנים, ואם בא אחר ואומר שהגדול חזר מדבריו אינו נאמן, דהוי כמו עד אחד נגד חזקת דבר שאינו נאמן, וכן מבואר מדברי התוס' לקמן (מב: ד"ה סתם) שכתבו, דאין לנו לומר דחזר רבי מפסקו עד שנראה בפירוש. ועוד כתבו במס' גיטין (נג. ד"ה שלא) דאין רגילות שיחזור

2. ריטב"א על מסכת יבמות דף לז/א

גבי אשת כהן דלא אפשר עבדינן כרבנן. פ"י דבדיעבד מיהת שלא תחלוץ כדי שלא תצא מבעלה הכהן וכיון דמשום דרבא הוא דעבדינן ליה אם הוא בן ח' ודאי שלא גמרו סימניו לרבנן נפל הוא ותצא מבעלה כהן וחולצת ואם הוא בן ט' ודאי אפילו לכתחילה תנשא בלא חליצה דולד מעליא הוא וכן הדין שהוא כספק בן ט' בן ח' אם נגמרו סימניו ולד מעליא הוא ותנשא לכתחילה לא אתיא הא אלא כשהוא ודאי בן ח' אלא שנגמרו סימניו ושערו וצפרניו. א"נ בספק בן ט' ספק בן ח' אלא שלא נגמרו סימניו דבהא הוא דעבדינן כרשב"ג לחומרא והכא משום אשת כהן סמכינן על דרבנן דרבים נינהו דשורת הדין דתהוי הלכתא כוותיהו אלא דמחמירין כרשב"ג ואסיקנא דמעוברת חברו ומדנקט חבירו דאמור רבנן להוציא בגט עד שיעברו ימי הנקה אפילו כשנשאת לכהן יוציא בגט אעפ"י שאוסר' עליו עולמ' וא"ת דמתנ' בשכנס יבימתו ונמצאת מעוברת לא קנסו עליו חכמים שיהא מוציא בגט או בחליצה ואע"ג דמתסר עליו וי"ל דכיון דלא הוכר עוברת וסבר היה לעשות מצוה לא רצו לקונסו לאוסר' עליו ולבטל מצות יבמין ותו דכיון דאיכא חששא איסור אשת אח בהפרש' סגיא ליה ומופרש בדיל מיניה ובשל דבריהם הוא דהוצרכו לעשות חיזוק וכדפרישנא לעיל אליבא דר"מ ומיהו אם הוכר עוברת בהא קנסינן ליה להוציא בחליצה ואע"פ שאין הולד של קיימא וכן דעת מה' הר"ם ז"ל:

3. תוספות רא"ש על יבמות דף לז/א

ערוקיה מסתייה. פרש"י ולא בעי למיכפייה למיתב גיטא דגלי בדעתיה שאין רצונו לכנוס עד זמנו, משמע מתוך פירושו דלכתחילה נמי אמרינן ליה ערוק דסגיא בגילוי דעתו שאין רצונו לכנוס וכן הורה ה"ר יחיאל ב"ר יוסף מארץ הגר:

4. שו"ע אבן העזר - סימן יג

(י) המקדש תוך תשעים יום היו מנדין אותו: הגה - וי"א שצריך שיגרש, ואם הוא ישראל מחזירה לאחר ג' חדשים, וכהן לא יחזיר (טור). ודוקא שעבר במזיד, אבל אם קדשה בשוגג, אין צריך לגרש אלא מפרישין אותם (מהרי"ו סי' ע"ג) ויש מחמירים אפילו בשוגג (ת"ה סימן ר"ן). ונראה דבכהן, דאסור להחזיר, יש לסמוך אדברי המקילים ולא מצריכין לגרש; ובישראל, אין לסמוך אמאן דמיקל בשוגג, כן נראה לי. גירשה, אסורה לדור עמו במבוי (ריב"ש סי' ס'). לא כפו בית דין אותו עד שעברו ג' חדשים, אע"פ שקידש בעבירה, שוב אין כופין אותו, דכיון שעברו עברו (מרדכי פרק החולץ בשם מוהר"ם). ואם כנס, יגרש, ע"ל סימן זה סעיף י"ב במה דינו לענין כתובה). קדש וברת, אין מנדין אותו. (ולומדין אותו לברות) (טור בשם רבינו יחיאל). יש

מי שאומר דבריחה זו צריכה שתהיה למרחוק שירחיק עד שיהיה שיעור חזרתו אחר ג' חדשים, ואין נראה כן מדברי שאר פוסקים:

5. שערים מצויינים בהלכה

עירוקיה מסתייה. פרש"י דאין צריך גט, דגלי דעתיה דלא בעי לכנוס עד זמנו. כתב בתוס' הרא"ש דמשמע גם לכתחלה אמרינן ליה ערוק, דסגי' בגילוי דעתו שאין רצונו לכנוס, וכן הורה ר' יחיאל בר"י מארץ הגר. והובא דבריו ברמ"א (אהע"ז סי' יג ס"י). ובבאה"ט הביא בשם כנה"ג, מעשה בא לידו כאחד שקידש תוך חדשי הבחנה, וגזרתי עליו שיברח, ואמר שאין יכול לברוח מפני סבות רבות, והוריתי שתברח האשה ובהכי סגי. ושיעור המקום שצריך לברוח, הובא בשו"ע (שם) בשם הרא"ש, די"מ שירחיק עד שיעור שיחזיק חזרתו ג' חדשים, אבל אין נראה כן משאר פוסקים. ומהו הטעם שצריך לברוח, עי' בב"ש (שם ס"ק יט).

6. שערים מצויינים בהלכה

ראשון ראוי להיות כהן גדול. קאי אם היו שניהם כהנים. ופרש"י דספק הוה וראוי להיות כהן גדול ממה נפשך. ואע"ג דאם הולד מראשון והיא נתחללה בביאה ע"י השני ועובר ירך אמו, מ"מ אינו פגום דבשעה שנתעברה היתה עדיין כשרה, ואח"כ כשנולד הוא גוף בפני עצמו, ועיקר הוא בשעה שנקלט הזרע. והקשו התוס' דאיתא בגמ' כתובות (יג:): גבי עשר כהנים ופירש אחד מהם ובעל, הולד שתוקי מדין כהונה דבעינן זרעו מיוחס אחריו, פ"י דצריך לידע בודאי מי הוא אביו, ותירצו

דפריך לה לקמן (ק:), ומשני זרעו מיוחס אחריו זהו דרבנן, וכי גזור רבנן שהיה ע"י זנות, ולא גזור בנשואין. ואפשר הטעם דבזנות כיון דודאי אפקרה נפשה גזור שמא אפקרה נמי מאחר, ולכן אפי' במקום שהכל היו כהנים לא חילקו, אבל בנשואין שלא אפקרה לא גזור. ועי' ברמ"א (אהע"ז סי' ג ס"ט) ובב"ש (סי' ד סק"מ).

7. רש"י יבמות דף לז/א

נתיני - גבעונים שנתגיירו בימי יהושע בערמה ויש בהן צד עבדות דכתיב (יהושע ט) ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים לעדה:

8. תוספות כתובות דף כט/א

הבא על הנתינה - פ' בקונטרס דדוד גזר עליהם שלא לבא בקהל והיינו משום עבדות כדאמרין בהערל (יבמות עח: ושם) ואין נראה לר"ת דהא משמע בגמרא (ע"ב) דנתינה היא דאורייתא ... ומיהו בירושלמי משמע כפי' הקונט' בפ' עשרה יוחסין דקאמר התם נתינים יהושע ריחקם כלום ריחקם אלא משום פסול משפחה דא"ת משום פסול אבדות אלא מעתה הבא על הנתינה לא יהיה לה קנס משמע משום דיהושע גזר עליהם נפסלו מלבא בקהל וגזרת יהושע ודוד הכל גזירה אחת היא כדמוכח בהערל (שם דף עט.) ומיהו בירושלמי איכא למימר דסבר כמו שהיה ס"ד דרבא מעיקרא בהערל דבגירותן לית להו איסור חתנות ועוד י"ל דריחקן היינו שלא יטמעו בהן והא דאמרין בהאומר בקדושין (דף סח: ושם) נכרית מנא לן דלא תפסי בה קדושין דכתיב לא תחתן במ אומר ר"ת דאסיפיה דקרא סמיך ובתו לא תקח לבנך אבל רישיה דקרא מיירי בגירות ...

9. ספר פרדס יוסף על ספר בראשית פרק יב פסוק א

ואגב אפרש המשך הפסוקים עפ"י רש"י אתה זוכה לבנים ואודיע טבעך בעולם. דלכאורה קשה מאי איכפת לאברהם אם יודיע טבעו בעולם, שאין מדת צדיקים להקפיד על זה. ... ומה שכתב שאודיע טבעך, הוא עפ"י מה שאמרו ביבמות [ל"ז ע"ב] לא ישא במדינה זו וילך וישא במדינה אחרת, דשמא אח נושא אחותו. ונראה דלאו דווקא נקט, והוא הדין אם הולך עם אשתו למדינה אחרת ויוליד שם, ויש לו כאן בנות, איכא חשש וכמובן. ויתכן שהיה לאברהם ושרה כאן אחיות כמו שנאמר בקרא, וה' צוה שילכו למדינה אחרת, וקשה דאסור, דאפילו לבן נח אסורים עריות מאם לכולי עלמא, ואפילו מאב לרבי אליעזר בפרק ד' מיתות [סנהדרין נח.]. וע"ז אמר לו ה' שיודיע טבעו לפי מה שאמרו [ביבמות שם] ברב שאמר מאן הוא ליומיה ואיך נשא ומשני, רב דפקיע שמיה שהם מפורסמים ולא חיישינן לתקלה, והכי נמי שיודיע טבעו בעולם, וליכא חששא:

10. תוספות יומא דף יח/ח

יחודי בעלמא הוה מייחדי להו - [1] פרש"י לא היו באין עליהן אלא מתיחדים עמהן ותו לא והקשה ר"י א"כ כיון דאסורין לבא עליה מאי פת בסלו איכא מיהו הא י"ל כיון דשרי לאחר ז' פת בסלו קרינא ביה ועוד הקשו היכי שרו ליחודי בהדייהו והאמר בפרק קמא דכתובות (דף ד.) מי שפירסה אשתו נדה ולא בעל הוא ישן בין האנשים ואשתו ישינה בין הנשים [2] להכי פר"י דכי אמרי מאן הוא ליומא לא אמרי מאן הוא ליומא ליבעל אלא ליחודי בהדה בעלמא וכיון שהיו אומרים להם כך רק לייחד עמהם לא היו רואות דם מחמת חימוד ... ואדרבה טפי הוה ניהא לפירוש רש"י כי לפירוש ר"י קשה הלשון דקאמר יחודי הוה מייחדי דהוה ליה למימר לייחודי בעלמא כלומר היו מודיעים להם שלא היו רוצים אלא לייחוד בעלמא מיהו מצינן למימר דלהכי נקט האי לישנא יחודי בעלמא הוה מייחדי להו משום דאתא לשנויי מה שהקשה לא ישא אדם אשה במדינה זו כו' ולהכי קאמר יחודי בעלמא כו' ולא היו באים עליהן כלל מדלא היו מביאים הנשים עמהם לעירם אלמא לא היו באים עליהם אלא יחודי הוה מייחדי ליתובי יצרייהו שאם היו רוצים היו באים עליהן ואם היו באים עליהם היו מביאים אותן לעירם ...

11. רמב"ם יד החזקה - הלכות איסורי ביאה פרק יא

(י) וכל הדברים האלו חומרא יתירה שנהגו בה בנות ישראל מימי חכמי הגמרא ואין לסור ממנה לעולם לפיכך כל אשה שרצתה כשתבעוה להנשא לא תנשא עד שתספור ותטבול ואם נשאת לתלמיד חכם מותרת להנשא מיד ותספור מאחר שנשאתו ותטבול שתלמיד חכם יודע שהיא אסורה ונוזהר מזה ולא יקרב לה עד שתטבול. [השגת הראב"ד - ואם נשאת לת"ח וכו' כתב הראב"ד ז"ל א"א מה שחילק זה בין ת"ח לשאר בני אדם הוציא אותו ממה שאמרו כי מיקלע רב נחמן לשכנציב הוה אמר מאן הוא ליומא ואקשו עליה מדרבא תבעוה לינשא ונתפייסה ושני דמודע לה מעיקרא והדר אקשי ליה מדרבא"י כל הנושא אשה במקומות הרבה על זה נאמר ומלאה הארץ זמה ושני ליה רבנן קלא אית להו ואבע"א רבנן יחודי בעלמא הוא דמייחדי להו והוא סובר שמתייחדין היו עמהן אחר נישואין ולא בועלין [3] ואני איני אומר כן אלא כיון שהנשים היו מייחדות להם ולכשירצו ישאום פת בסלו הוא ואתרתי קושייתא קא מתרץ לה והא מעשה דבריה דרבינא בי רב חביבא צורבא מרבנן הוה וחש ליה לדרבנן ועוד חופה דאיסורא היכי הוה עבדי וכלה שפירסה נדה אסור להתייחד עמה עכ"ל]:

12. הרא"ש על יבמות פרק רביעי - סימן ח

ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי מיתנא ספק אמר אנא בר מיתנא אנא ונכסי דידי נינהו. ויבם אמר את ברי דידי ולית לך ולא מידי הוי ממון המוטל בספק וממון המוטל בספק חולקין. ואפילו רבנן דפליגי עליה דסומכוס מודו הכא שאין שייך כאן המוציא מחבירו עליו הראיה שאין זה מוחזק יותר מזה והוי כמו הללו באין לירש והללו באין לירש דאמר'י במי שמת (דף קנה ע"ב) יחלוקו אפילו אחד מהם מוחזק בנכסים אינה חזקה כיון דנכסי בחזקת מיתנא הוה ותרווייהו אתי בטענת ספק ואם הוא כדברי אחד מהן אין לשני זכיה בהן הלכך הוי ספק וספק וחולקין ותימה ולימא יבם דל מהכא היבום שזכיתי בנכסים מכת הייבום מ"מ אני יורש של

מיתנא ואתה ספק ותנן (לקמן דף ק ע"ב) הוא לא יורש אותו אלא הקרוב קרוב יורש כי הוחזקה נחלה לאותו השבט והוא לא יוציא הנחלה מחזקתה מספק ונ"ל דמיירי שהסבא קיים הלכך מכת קורבה אין היבם זוכה בנכסים כי האב קודם והוא צריך לזכות מכת טענה דאת ברי דידי וזו טענת ספק הוא ומ"מ הסבא נסתלק מן הנכסים בין שהוא בר מיתנא ובין שהוא בן היבם הלכך חולקין הנכסים ביניהם ואם מת ספק מקמי חליצה וסבא אמר בר מיתנא הוא ונכסי דידי נינהו חולקים הסבא והיבם:

13. שערים מצויינים בהלכה

ספק ויבם שבאו לחלוק כו' וממון המוטל בספק חולקין. כתבו התוס' דאפי' לרבנן דסומכוס דסברי המוציא מחבירו עליו הראיה, מודו הכא, משום דאין זה מוחזק יותר מזה. וכתב הרא"ש דאפי' אחד מהם מוחזק בנכסים אינה חזקה, דנכסים בחזקת המת הוו, ותרוייהו אתי בטענת ספק. וביאר בק"נ דתפיסה מספק לא מהני לאפוקי מחזקת מרא קמא דהיינו המת, כמש"כ הרא"ש בב"מ (פ"א

סי"ג). וְהָא דְלֹא אִמְרִינן שׁוּדָא דְדִינֵי או כֵּל דְאֵלִים גְּבוּר, פִּי הַרִיטְב"א מְשׁוּט הֶחֱכָא שְׁנִיָּהּ מוּחֲזָקִים בִּיחַד, וְאִין לֹאחַד מֵהֶם חֲזָקָה יוֹתֵר מִחֲבִירוֹ, או דְרָא דִמְמוּנָא לֹאחַד יוֹתֵר מִחֲבִירוֹ, וְכִיּוֹן דְמַחֲמַת יְרוּשָׁה הֵם בְּאִיס, דּוּמָה הוּא כְּמוֹ דְתַפִּיסֵי בְּהוּ תְרוּוּיָהוּ, וְאִכָּא דְרָא דִמְמוּנָא, לְכֵן חוֹלְקִין בְּשׁוּהָ.

14. שערים מצויינים בהלכה

לימא ר' אבא דאמר כרבנן כו', אמר לך ר' אבא אנא דאמרי אפי' כדאדמון. צריך ביאור, דהרי כבר פירש טעמא דאדמון ורבנן ולא נחלקו בקם דינא או הדר דינא, וכמו שמפרש לבסוף כשדוחה הא דאמר לימא כו', והיאך אומר לימא ר' אבא דאמר כרבנן. וכבר כתבו התוס' בב"מ (קטו: ד"ה לימא אביי ורבא) דכשנאמר לימא כביהמ"ד עדיין לא נודע להם טעם המפורש, אלא קסברי דהטעם הוא בקם דינא והדר דינא. ועי' בירוש' יעקב שהאריך לפרש הסוגיא.